

Startnotitie zandwinning IJsselmeer

Aankondiging van milieueffectrapportage

Smals Bouwgrondstoffen BV

9 juli 2004

Eindrapport

9P2350.A0

Documenttitel Startnotitie zandwinning IJsselmeer
Aankondiging van milieueffectrapportage
Verkorte documenttitel Startnotitie zandwinning
Status Eindrapport
Datum 9 juli 2004
Projectnaam MER Zandwinning Smals IJsselmeer
Projectnummer 9P2350.A0
Auteur(s) Alfred van Mameren en Ad Sannen
Opdrachtgever Smals Bouwgrondstoffen BV
De heer C. de Nijs
Referentie 9P2350.A0/R007/BVM/AVIP/Nijm

Barbarossastraat 35
Postbus 151
6500 AD Nijmegen
+31 (0)24 328 42 84 Telefoon
+31 (024) 360 95 66 Fax
info@nijmegen.royalhaskoning.com E-mail
www.royalhaskoning.com Internet
Arnhem 09122561 KvK

Auteur(s) Ing. B.A. van Mameren en Ir. A. Sannen
Collegiale toets
Datum/paraaf
Vrijgegeven door
Datum/paraaf

INHOUDSOPGAVE		blz
1	INLEIDING	- 1 -
1.1	Introductie	- 1 -
1.2	Wat is een startnotitie en een milieueffectrapportage?	- 1 -
1.3	Leeswijzer	- 1 -
2	DE INITIATIEFNEMER EN HET VOORNEMEN	- 3 -
2.1	De onderneming Smals en zijn producten	- 3 -
2.2	Manieren van zandwinning	- 3 -
2.3	De winlocatie op het IJsselmeer	- 5 -
3	DE PROBLEEMSTELLING	- 7 -
3.1	Inleiding	- 7 -
3.2	Onderzoeksvragen	- 8 -
4	BELEIDSKADER EN UITGANGSPUNTEN	- 10 -
4.1	Inleiding	- 10 -
4.2	Beleid voor zandwinning	- 10 -
4.3	Beleid voor bodem en water	- 13 -
4.4	Natuurbeleid	- 14 -
4.5	Beleid voor landschap	- 16 -
4.6	Beleid voor archeologie	- 17 -
4.7	Beleid voor geluid	- 17 -
4.8	Beleid voor licht	- 17 -
4.9	Beleid voor beroepsvisserij	- 17 -
4.10	Beleid voor scheepvaart	- 18 -
4.11	Beleid voor recreatie	- 18 -
4.12	Integraal beleid	- 19 -
4.13	Samenvatting	- 19 -

5	ALTERNATIEVEN	- 21 -
5.1	Inleiding	- 21 -
5.2	Nulalternatief of autonome ontwikkeling	- 21 -
5.3	Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA)	- 21 -
5.4	Het voorkeursalternatief	- 22 -
5.5	Overige met de activiteit samenhangende aspecten	- 22 -
5.6	Leemten in informatie	- 22 -
6	EFFECTEN VAN DE ZANDWINNING	- 24 -
6.1	Inleiding	- 24 -
6.2	Ecologie	- 24 -
6.3	Bodem en water	- 26 -
6.4	Belevingswaarde	- 29 -
6.5	Scheepvaart	- 29 -
6.6	Visserij	- 31 -
7	PROCEDURE EN BESLUITVORMING	- 32 -
7.1	Het MER-plichtig besluit	- 32 -
7.2	De belangrijkste partijen in de procedure	- 32 -
7.3	Hoofdpijnen van de m.e.r.-procedure	- 34 -
7.4	De inspraak	- 34 -
	LITERATUUR	- 36 -
	BEGRIPPENLIJST	- 38 -

1 INLEIDING

1.1 Introductie

Smals Bouwgrondstoffen BV heeft plannen om in het IJsselmeer industriezand te gaan winnen uit diepere bodemlagen in een gebied groter dan 100 hectare. Voor dit voornemen moet een milieueffectrapportage (m.e.r.) worden uitgevoerd in verband met de aan te vragen vergunning ingevolge de Ontgrondingenwet. Voor u ligt de startnotitie, de voorbereiding op die rapportage.

1.2 Wat is een startnotitie en een milieueffectrapportage?

Een startnotitie is de eerste stap in een milieueffectrapportage. Een milieueffectrapport of MER brengt de milieugevolgen van een activiteit voor het milieu in beeld. De overheid kan daardoor bij het nemen van een besluit over het initiatief ook het milieu volwaardig meenemen in de afweging.

Het MER kijkt welke effecten er kunnen optreden en hoe deze kunnen worden verkleind of voorkomen. Er wordt ook een meest milieuvriendelijk alternatief ontworpen, waarin per milieuaspect (bijvoorbeeld bodem, landschap, ecologie) de beste manier van werken wordt beschreven.

Aangezien de locatie op basis van geologisch onderzoek door Smals is gekozen, wordt deze m.e.r. gezien als een inrichtings-m.e.r.

Op basis van nader geologisch onderzoek in de m.e.r. zal de locatie nog nader begrensd worden.

De startnotitie legt kort uit om welke activiteit het gaat, welke alternatieven het MER behandelt en welke mogelijke effecten op het milieu worden onderzocht. Ook gaat de startnotitie in op de methode van effectvoorspelling in het MER.

Meer informatie over MER en startnotitie, en de manier waarop u kunt inspreken vindt u achter in dit rapport.

1.3 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk worden initiatiefnemer Smals Bouwgrondstoffen BV en het voornemen tot zandwinning beschreven. Hoofdstuk drie gaat in op de probleemstelling die in het MER zal worden gehanteerd.

Vervolgens komt in hoofdstuk vier aan de orde welk beleid op het initiatief van toepassing is en welke randvoorwaarden daaruit volgen voor de effectvoorspelling.

De alternatieven voor het plan komen in hoofdstuk vijf aan de orde, waarna in het zesde hoofdstuk de te onderzoeken milieuaspecten kort worden beschreven.

Het zevende en laatste hoofdstuk gaat in op de procedurele kant van milieueffectrapportage.

In de bijlage vindt u een overzicht van de gebruikte literatuur en een begrippenlijst.

Figuur 1 Zandwininstallatie “vierlingsbeek”

2 DE INITIATIEFNEMER EN HET VOORNEMEN

2.1 De onderneming Smals en zijn producten

Smals Beheer BV, gevestigd te Herten (bij Roermond) is de moedermaatschappij van een aantal ondernemingen die als kernactiviteit de winning en productie van bouwgrondstoffen hebben. Verder houdt ze zich bezig met activiteiten die daarmee direct verbonden zijn. De onderneming bestaat al 119 jaar. In 1885 werd de eerste ontgrondingsvergunning verkregen: winning van grind in de Maas tussen Maasbracht en Ravenstein.

Waar werkzaam

Smals Bouwgrondstoffen is betrokken bij een aantal ontgrondingsprojecten voor grind- en zandwinning. De projecten Kraaijenbergse Plassen (400 hectare) en Heeswijkse Kampen (100 hectare) te Cuijk zijn door haar geëntameerd en ontwikkeld. Daarnaast neemt het bedrijf ook deel in private organisaties zoals het Consortium Grensmaas om rivierverruiming uit te voeren. Het duurzaam winnen van bouwgrondstoffen gaat in deze projecten steeds gepaard met neveloelstellingen op het gebied van natuurontwikkeling, veiligheid, wonen en recreatie.

Zandsoorten en gebruik

De afnemers zijn met name betonwarenfabrieken, daarnaast gaat het om betonmortelcentrales en asfaltinstallaties. Voor elke afnemer en voor elke markt stelt Smals – samen met deze afnemers- de meest

passende bouwgrondstof samen. Elk van de inmiddels circa 75 soorten stellen de individuele verbruikers in staat om – binnen hun specifieke randvoorwaarden – hun productieproces te optimaliseren.

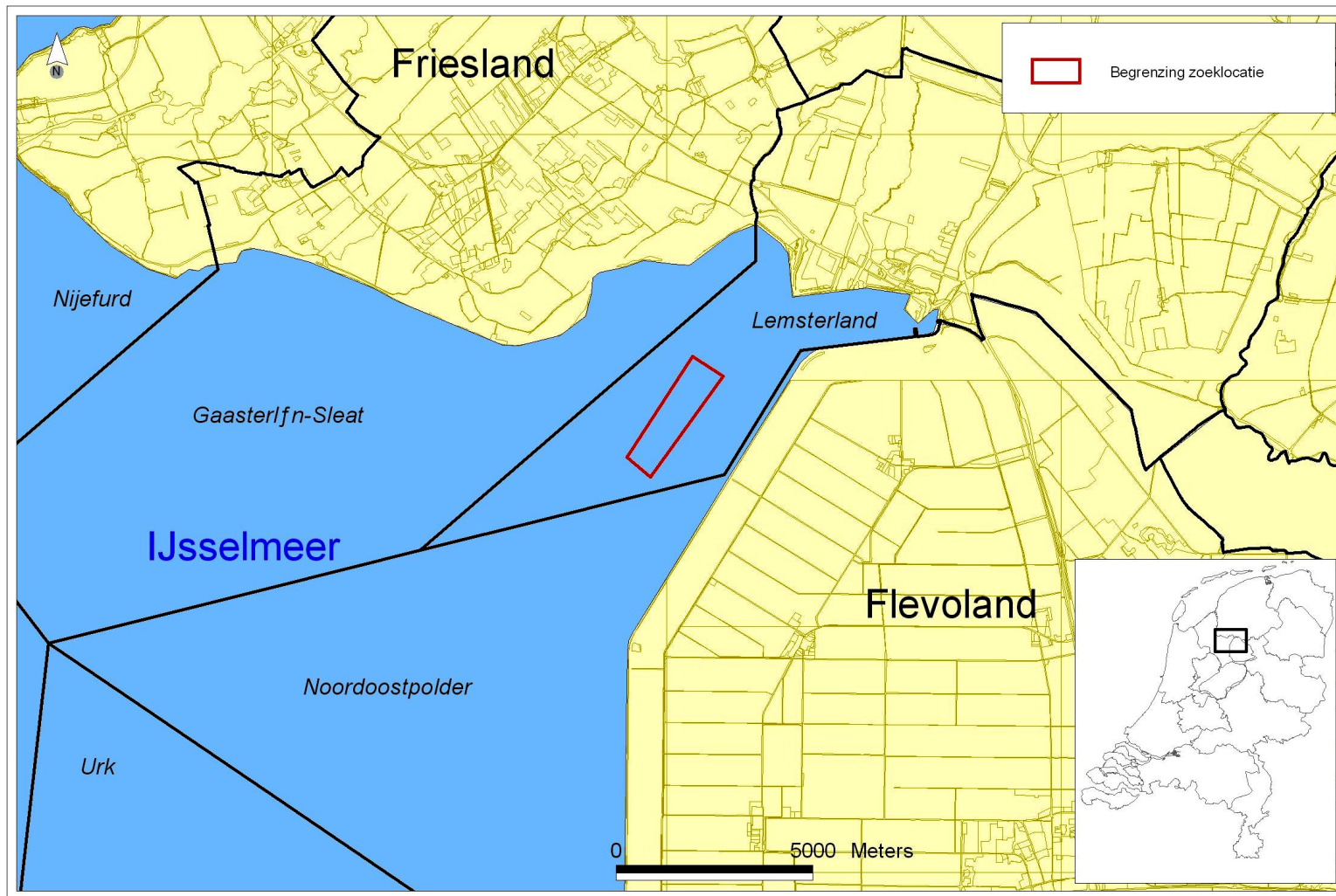
Industriezand is een verzamelnaam voor een aantal soorten zand, dat wordt gebruikt voor de productie van verschillende bouwmaterialen. Beton- en metselzand zijn de belangrijkste soorten binnen de groep industriezand.

Betonzand is een grovere zandsoort; het bestaat uit een mengsel van zand van verschillende korrelgroottes. Er bestaan vele verschillende soorten betonzand. De samenstelling ervan wordt veelal door de afnemer voorgeschreven, afhankelijk van de toepassing. Het wordt als grondstof gebruikt bij de vervaardiging van betonproducten, met name betonwaren en deels betonmortel. Voor de vervaardiging van betonmortel en betonwaren is naast zand ook grind en cement nodig.

Bij de winning van beton- en metselzand wordt, als bijproduct, ook **ophoogzand** en, in beperkte mate, **grind** gewonnen. Ophoogzand is alleen geschikt voor het aanleggen van ophogingen, bijvoorbeeld voor het bouwrijp maken van woonwijken en industrieterreinen.

2.2 Manieren van zandwinning

Meestal wordt gebruikgemaakt van een drijvende zandwininstallatie (zie bijvoorbeeld figuur 1) in de nabijheid van open vaarwater. Binnenschepen kunnen

Figuur 2 Beoogde winlocatie

hierdoor direct aanleggen. Winning en bewerking vinden plaats nadat de bestelling van de afnemer bekend is. Het opgezogen zand wordt op de zandwinstallatie gewassen, gezeefd en gemengd zodat de samenstelling van het zand overeenkomt met de opgegeven specificaties van de afnemer. Vanuit de zandwinstallatie wordt het zand direct in een binnenschip geladen met een snelheid van 900 ton per uur. Op de zandwinstallatie is tevens tussenopslagruimte beschikbaar van waaruit geleverd kan worden.

2.3 De winlocatie op het IJsselmeer

Waar

De nader te onderzoeken locatie voor de winning is op figuur 2 aangegeven. Het gaat om een gebied van ca. 250 hectare in het IJsselmeer voor de kust van de Noordoostpolder, ten noordwesten van de vaargeul Amsterdam - Lemmer. De locatie ligt hoofdzakelijk binnen de grenzen van de gemeente Lemsterland (provincie Fryslân). De begrenzing is bepaald op basis van uitgebreid geologisch onderzoek in het IJsselmeer. Paragraaf 6.3 geeft meer informatie over de geo(hydro)logische situatie.

In de m.e.r. zal onderzocht worden in welk deel van de locatie en tot welke diepte zand gewonnen zal gaan worden. Voor dit nog nader te bepalen deel van tenminste 100 hectare van de zoeklocatie zal bij de beheerder van het IJsselmeer, Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied in Lelystad, een ontgrondingsvergunning worden

aangevraagd. Tijdens de winperiode wordt mogelijk voor meerdere deelgebieden een ontgrondingsvergunning aangevraagd.

Hoe

De winning kent verschillende fasen. Gestart wordt met het verwijderen van de deklaag in een deel van de winput. Deze deklaag wordt tijdelijk weggezet en teruggestort in de put als de winning verschuift naar een naastgelegen deel van de put.

Onder de deklaag komt men bij een laag van 15 tot 20 meter dikte waarvan Smals verwacht dat het materiaal niet bruikbaar is als industriezand. Dit zand kan wel worden gebruikt als ophoogmateriaal bij bijvoorbeeld het aanleggen van eilanden. Een deel van dit fijne zand kan worden opgemengd in de onderliggende grovere zandlaag.

Als laatste wordt het commercieel meest interessante product bereikt: het industriezand. Met behulp van een diepwinzuiger wordt dit zand gewonnen. De diepwinzuiger is gekoppeld aan een hoogwaardige, eigentijdse verwerkingsinstallatie, die zorgt voor scheiding van het geheel in verschillende korrelgroottes. Deze installatie zal speciaal ontwikkeld en gebouwd worden voor de beoogde winning. Het zand wordt dus op maat samengesteld voor de afnemer en wordt vanaf de installatie rechtstreeks per schip naar de afnemer/ verbruiker afgevoerd.

Het fijnste zand, voor zover niet vermarktbaar, wordt via een pijp onder water in de put teruggestort, danwel benut voor het maken van verondiepingen en eilanden met een natuurfunctie.

Als de industriezanden in het deelgebied zijn gewonnen, verlegt de initiatiefnemer de installaties naar een volgend deelgebied binnen de locatie, waar weer dezelfde volgorde wordt gehanteerd.

Wat en wanneer

Smals verwacht uiteindelijk ongeveer 1 tot 1,5 miljoen ton industriezand per jaar op te leveren gedurende een periode van 20-25 jaar. Meer gedetailleerde productiegegevens zullen in het MER beschikbaar komen.

Natuurontwikkeling

De initiatiefnemer zal in het kader van het recente beleid t.a.v. bouwgrondstoffenvoorziening (Nota Ruimte) een bijdrage leveren aan andere doelen. De belangrijkste daarvan is natuurontwikkeling in de directe omgeving. Zij deed dit al op andere zandwinlocaties, waarvan de meest bekende de Kraaijenbergse Plassen in Cuijk en Berkendonk in Helmond zijn.

Eén van de mogelijke natuurontwikkelingslocaties is Tacozijl, waar onder andere RDIJ het broedgebied voor vogels wil verbeteren en vergroten. De locatie ligt aan de zuidkant van de Friese kust op korte afstand van de beoogde winlocatie. Een ander voorbeeld is de ondiepte "De Vormt" bij Urk, dat door het Rijk als te ontwikkelen

natuur- en recreatieproject is benoemd. Voor dergelijke projecten kan het restmateriaal van de zandwinning benut worden. Parallel aan de m.e.r. zal een natuurontwikkelingsplan worden uitgewerkt.

3 DE PROBLEEMSTELLING

3.1 Inleiding

Zandwinning voorziet in een voortdurende behoefte aan industriezand. Jaarlijks is 22 miljoen ton industriezand voor de bouw nodig.

Van oudsher wordt in Nederland zand gewonnen op het vasteland. Iedereen kent de grindmeren en recreatieplassen die daardoor zijn ontstaan. Maar die traditionele manier van winnen stuit op steeds meer bezwaren.

Doordat de vrije ruimte in ons land afneemt is het steeds lastiger om een grote locatie langdurig voor zandwinning te gebruiken. Bovendien neemt het draagvlak ervoor af doordat op vrijwel elke locatie partijen en omwonenden overlast verwachten van het winnen van zand. Voorts is de waarde van natuur en landschap de laatste jaren veel steviger verankerd in nationale en Europese regels en wetten, compleet met beschermingsconstructies.

Sommige locaties vallen daardoor af, andere locaties liggen erg gevoelig vanwege mogelijke of veronderstelde invloed op natuurwaarden.

De overheid vindt dat winning niet meer alleen gaat om het efficiënt produceren van zand en grind. Alle betrokken partijen zullen zorgvuldig de voorraad delfstoffen moeten beheren. Daarnaast zullen met name overheden gaan monitoren of de zandwinsector niet alleen haar hoofdtaak in het oog houdt, maar ook probeert andere doelen aan de

winning te koppelen. Op die manier staat tegenover het voldoen aan de vraag uit de markt en een financiële opbrengst voor de ontgronders ook een groeiende immateriële opbrengst voor bijvoorbeeld natuur en landschap of recreatie.

Op grond van het beleid voor zandwinning (zie hoofdstuk 4) kan geconcludeerd dat industriezandwinning in het IJsselmeer:

- noodzakelijk is om tegemoet te komen aan een maatschappelijke behoefte;
- door de overheid meer en meer aan de markt wordt overgelaten;
- te maken krijgt met een streng natuurbeschermingsregime;
- ingrijpt in het biotische en a-biotische milieu op de locatie;
- dient bij te dragen aan andere doelen, m.a.w. voordelen dient op te leveren voor ontwikkelingen in de directe omgeving.

De probleemstelling van het MER is als volgt geformuleerd:

Hoe kunnen de (milieu) effecten van zandwinning op de voorgestelde locatie worden voorkomen of worden beperkt en hoe kan de winning bijdragen aan andere doelen?

3.2 Onderzoeksvragen

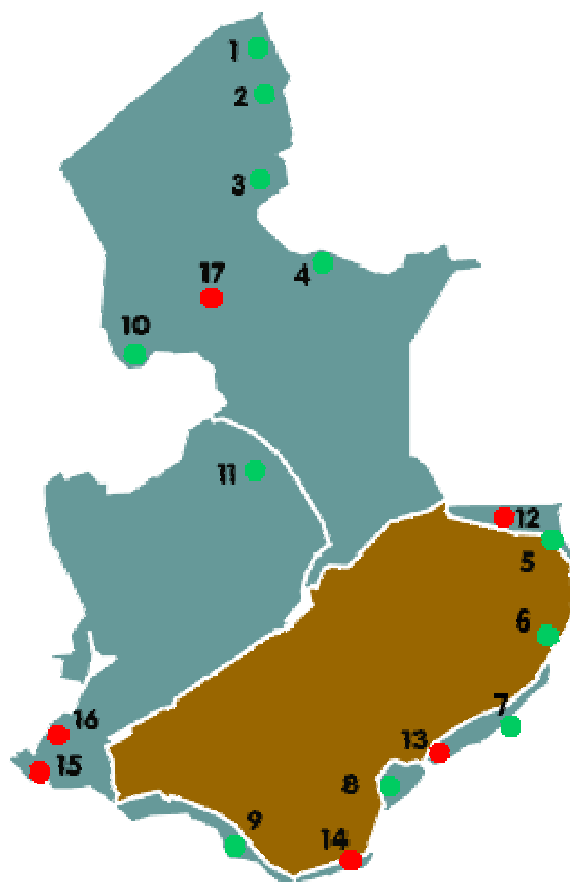
De hierboven geformuleerde probleemstelling is uitgewerkt in vijf hoofdvragen die onderzocht zullen worden in de m.e.r.:

- a. Wat zijn het nut en de noodzaak van deze winning?
In het kader van de regelgeving voor ecologie dienen nut en noodzaak van zandwinning in het IJsselmeer in het algemeen en op de zoeklocatie in het bijzonder te worden beschreven. Het voorkomen van geologisch materiaal van de vereiste kwaliteit, die een rendabele exploitatie mogelijk maakt op deze locatie, zal worden uitgewerkt en toegelicht.
- b. Is de zandwinning verantwoord gezien de natuurwaarden?
Het MER beoordeelt of de winning is te combineren met de doelstellingen die voor het IJsselmeer gelden op gebied van natuurbehoud, met de eisen voortvloeiend uit de VHR en met de externe werking die uitgaat van het staatsnatuurmonument IJsselmeerkustzone. Het MER zal ook aangeven of ontheffing op grond van de Flora & Faunawet nodig zal zijn. Daarnaast zal rekening gehouden worden met eventuele cumulatieve effecten van de winning in combinatie met andere plannen en projecten (bv het windmolenpark langs de Noordermeerdijk).
- c. Aan welke andere doelen kan de zandwinning bijdragen?

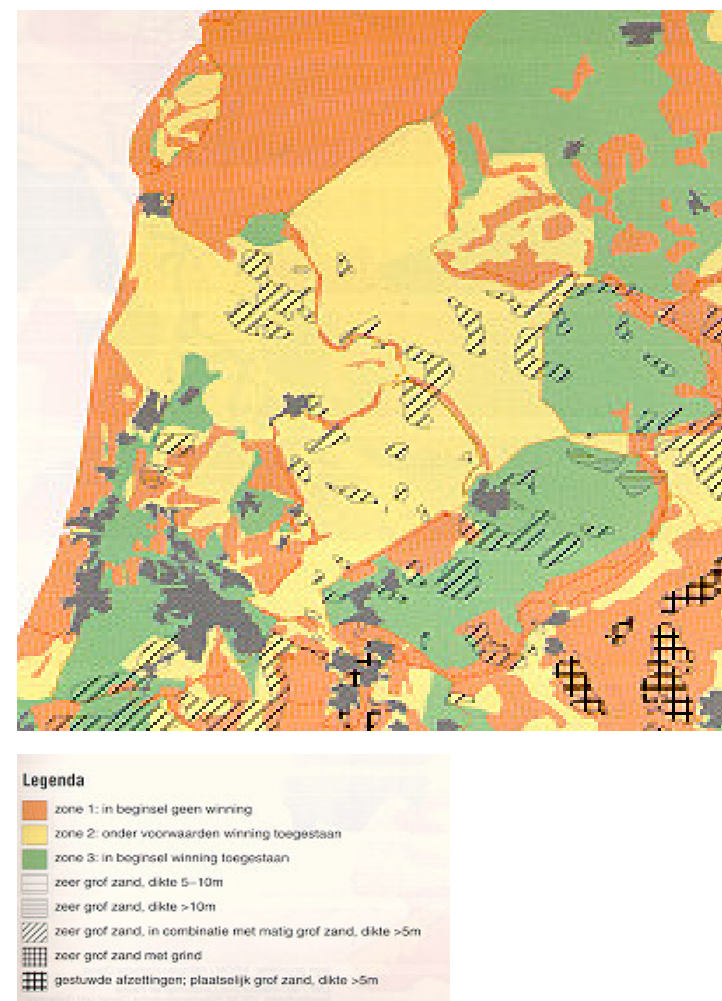
De initiatiefnemer wil, als onderdeel van het MER, gezamenlijk met partijen als bijvoorbeeld RDIJ, ministerie van LNV, It Fryske Gea en Provincie Fryslân, zijn bijdrage aan natuurontwikkelingsprojecten uitwerken. Op die manier worden tijdens het opstellen van het MER de alternatieven geoptimaliseerd.

Daarnaast wordt ook beschreven hoe het voornemen zich verhoudt tot het beoogde toenemend multifunctionele gebruik van het IJsselmeer.

- d. Welke methodes zijn er voor de winning en welke effecten hebben deze?
Er bestaan alternatieven voor winddiepte en oppervlakte, winmethode, periode, opleverdiepte en eindafwerking. Het MER voorspelt en vergelijkt de effecten van deze alternatieven op natuur, milieu, bodem en water, landschap, archeologie, veiligheid (voor waterkeringen) en functies als scheepvaart (recreatie en beroeps) en visserij. Ook hierbij zal onderzocht worden of er sprake is van cumulatieve effecten.
- e. Hoe kunnen effecten worden voorkomen of is er mitigatie of compensatie mogelijk?
Per milieuaspect beschrijft het MER welke maatregelen mogelijk zijn om nadelige effecten te voorkomen en, dan wel te mitigeren (verzachten/vermindere) of te compenseren.

Figuur 3 Lopende natuurontwikkelingsprojecten
(zie www.rdi.nl/natuurontwikkeling/IJsselmeergebied)

Figuur 4 Zoekruimte zandwinning volgens SOD-1 (1995)

4 BELEIDSKADER EN UITGANGSPUNTEN

4.1 Inleiding

Het voornemen krijgt met een aantal beleidsvelden te maken. Dit hoofdstuk geeft een indruk van het beleid per aspect. Voor zover van toepassing is een onderscheid gemaakt tussen huidig en toekomstig beleid. In het MER wordt het beleid en de daaruit voortvloeiende randvoorwaarden verder uitgewerkt en aangevuld.

4.2 Beleid voor zandwinning

Deze paragraaf beschrijft in het kort de ontwikkeling van het Rijksbeleid vanaf 1995 die een opmaat vormde voor het beleid zoals geformuleerd in de Nota Ruimte. Het relevante beleid uit de Nota Ruimte is samengevat. Daarnaast wordt ingegaan op het beleid van RDIJ en de regionale (inter)provinciale beleidsontwikkeling ten aanzien van zandwinning.

Eerste Structuurschema Oppervlakedelfstoffen (SOD-1, 1995)

Het kabinet formuleerde hierin het beleid voor de winning van zand, grind en klei.

Het beleid richtte zich op zuinig gebruik van schaarser wordende bouwstoffen en een groter gebruik van gerecyclede materialen en vernieuwbare grondstoffen (bijvoorbeeld puin). Bovendien verplichtte het kabinet zich

om op tijd voldoende oppervlakedelfstoffen voor de bouw beschikbaar te krijgen.

Figuur 4 is afkomstig uit deze nota. De zones 2 en 3 zijn zoekruimte voor nieuwe winningen. De winning van beton- en metselzand heeft in de looptijd van het SOD-1 voornamelijk plaatsgevonden in Noord-Brabant, Gelderland en Limburg op land en in Rijkswateren gerelateerd aan vaargeulonderhoud. Winning van betekenis uit de bodem van grote wateren heeft tot nu toe nauwelijks plaatsgevonden.

Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 (RON2, 2000)

Voor zandwinning in de Noordzee is het Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 opgesteld. Uitgebreid onderzoek (*Beton- en metselzand uit de Noordzee?*, studie in opdracht van RWS Directie Noordzee en de provincies, 2003) heeft recent uitgewezen dat voorlopig geen rendabele en langdurige industriezandwinning op de Noordzee zal plaatsvinden wegens gebrek aan geschikte exploitatielocaties. De winning is geen haalbaar alternatief voor winning elders vanwege onder meer te hoge kosten, teveel vrijkomend ophoogzand en de beleidsmatige en vergunningstechnische belemmeringen.

Ontwerp Structuurschema Oppervlakedelfstoffen 2 (2001)

Het **ontwerp** Structuurschema Oppervlakedelfstoffen 2 verscheen in 2001 maar is niet afgerond tot een definitieve nota. De inhoud is deels verwerkt in de Nota Ruimte. Kernpunten uit het ontwerp SOD-2 waren:

- minder winning op land;

- het ontzien van de provincies Gelderland, Brabant en Limburg.

Door deze voornemens zou het moeilijk worden om met winning op land in de behoefte aan zand te voorzien. In 1997 stuurde de minister van Verkeer en Waterstaat een brief aan de Tweede Kamer over deze nota. Daarin stond een overzicht van vraag en aanbod tussen 1999 en 2008 (zie onderstaande tabel). Uit de getallen blijkt dat tot 2008 het aanbod onvoldoende werd ingeschat om de geraamde behoefte te dekken.

Grondstof	Totale behoefte	Taakstelling land	Taakstelling rijkswateren
Beton- en metselzand	210	143	27
Grind	255	30	--

“In feite wordt hiermee het huidige tekort aan beton- en metselzand (...) gehandhaafd, teneinde de druk op alternatieven voor winning uit landlocaties te vergroten”, zo stond in de toelichting te lezen.

In die nota stelde de overheid nog de behoefte en taakstelling vast, inmiddels is in het nieuwe beleid (Nota Ruimte) aangegeven dat deze aantallen na 2008 aan de markt wordt overgelaten.

Rijksbeleid: de Nota Ruimte

Het zandwinbeleid is in de Nota ruimte geformuleerd onder het thema “bouwgrondstoffenvoorziening” (par.

4.8.1). Doel van het beleid is de winning te stimuleren op een maatschappelijk aanvaardbare wijze. Van de ontgronders wordt verwacht dat zij zich richten op de ontwikkeling van kwalitatief goede en maatschappelijk verantwoorde projecten in nauwe samenwerking met de betrokken partijen. Waar mogelijk moeten de winningen multi-functioneel zijn. Dit betekent volgens de Nota dat bij winning gebruik gemaakt moet worden van de kansen die ontgroningen bieden voor het realiseren van andere gewenste maatschappelijke functies zoals natuurontwikkeling, recreatie, wonen aan water, waterbeheer, aanleg van vaargeulen. Verder stelt de Nota Ruimte dat in het IJsselmeergebied (en de uiterwaarden van rivieren) diepe winning ten behoeve van de beton- en metselzandvoorziening in beginsel is toegestaan voorzover mogelijk binnen de beperkingen van VHR en EHS. De Nota geeft geen opleveringsdiepte aan.

De te winnen hoeveelheden voor de periode tot 2008 heeft het kabinet vastgelegd in het ontwerp SOD II (zie bovenstaande tabel). Na 2008 zal de vrije marktwerking sturend zijn voor de hoeveelheden en de locaties waar ontgrond zal worden.

De commissie Tommel heeft in december 2003 haar jaarlijks advies gegeven over de beton- en metselzandvoorziening in ons land. Ze stelt dat de marktpartijen hun verantwoordelijkheid moeten nemen

voor het creëren van draagvlak van nieuwe winningen, zeker na 2008, en dat met name bij winning op landlocaties.

Daarnaast is zij van mening dat een aantal provincies ten onrechte vertrouwt op een aanzienlijke bijdrage van het Noordzeegebied in de winning van zand. Daardoor verslapt de aandacht voor landlocaties in deze provincies, terwijl die onverkort nodig zijn voor het halen van de taakstelling.

Voor het IJsselmeer adviseert de commissie de marktwerking niet te belemmeren. Diepe winningen dienen in het vergunningsstadium zorgvuldig te worden afgewogen tegen andere belangen.

Het beleid van RDIJ

Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied (RDIJ) publiceerde in 2001 haar nieuwe koers voor zandwinning in het IJsselmeergebied. Echter, de milieueffectrapportage voor de beleidsvisie werd afgekeurd en tijdens het opstellen van een nieuw MER heeft RDIJ op basis van nieuwe inzichten besloten deze weg te verlaten. In een brief d.d. 23 mei 2003 maakte RWS bekend dat de beleidsvisie uit 2001 naar verwachting zal worden vervangen door een beleidsregel. Het gaat hier om een concept, dat in 2004 waarschijnlijk zal worden vastgesteld. De meest relevante aspecten zijn:

- het ministerie van Verkeer en Waterstaat neemt niet meer de regierol voor de productie van bouwgrondstoffen;

- de markt zal zelf moeten voorzien in het voldoen aan een juiste en tijdige zandvoorraad;
- de winning geschiedt in dagbouw tot 70 m diepte. Onzeker is of een opleverdiepte voorgeschreven gaat worden. Indien dit niet het geval zal zijn zal wel een afweging gevraagd worden;
- voor beton- en metselzand worden geen locaties aangewezen, wel randvoorwaarden gesteld;
- de winning van oppervlaktedelfstoffen moet zoveel mogelijk plaatsvinden met optimale nabestemming. Genoemd worden combinaties van zandwinning met natuurontwikkeling, recreatie en vaarwegonderhoud.

Regionaal beleid

Het *Interprovinciaal Beleidsplan IJsselmeer* (1993) van de drie provincies rond het IJsselmeer geeft aan dat zandwinning alleen in de vaargeulen plaats dient te vinden.

Provincie Flevoland spreekt zich in *Omgevingsplan Flevoland 2001-2005* (verschenen in 2000) niet uit over zandwinning in het IJsselmeer. Wel heeft zij de voorkeur om de behoefte aan primaire grondstoffen zo klein mogelijk te houden door onder andere zorgvuldig gebruik, hergebruik en toepassing van hernieuwbare grondstoffen. Ook dit plan wordt binnenkort opgevolgd door een nieuw omgevingsplan.

Zandwinning is niet specifiek genoemd in de bestemming “Water” die de gemeente Lemsterland aan het IJsselmeer heeft toegekend, maar is daarin ook niet uitgesloten.

Toekomstig beleid

Het Interprovinciaal Beleidsplan IJsselmeer wordt binnen afzienbare tijd vervangen door nieuw beleid. Flevoland, Fryslân¹ en Noord-Holland werken samen aan een kadernota, die na maatschappelijke consultatie (eerste helft 2004) zal uitmonden in een voorontwerp Interprovinciaal Streekplan Markermeer IJsselmeer, afgekort ISMIJ. Dit is naar verwachting eind 2004 gereed. Dit voorontwerp zal vervolgens in de afzonderlijke provincies op verschillende wijze wettelijk worden verankerd. In het MER zal de actuele stand van zaken worden beschreven.

Voor Fryslân wordt momenteel een geheel nieuw streekplan opgesteld, omdat het huidige streekplan dateert uit 1994. Als opmaat is de *Kadernota Streekplan 2005-2015* verschenen in januari 2004. Het ontwikkelen van het genoemde streekplan voor het IJsselmeer is ongetwijfeld de reden dat het IJsselmeer in de Kadernota vrijwel niet wordt genoemd. In deze nota wordt over zandwinning alleen aangegeven dat het onderwerp zal worden uitgewerkt in het ontwerpstreekplan.

¹ De provincie Friesland heet sinds enige tijd officieel Fryslân. Alleen daar waar van beleidsstukken van voor deze tijd sprake is, komt in dit rapport de spelling Friesland voor

Ook het streekplan van Flevoland zal binnen afzienbare tijd door een nieuw plan worden vervangen.

4.3 Beleid voor bodem en water

Huidig beleid

Vierde Nota Water Waterhuishouding (Ministerie van V&W, 1998)

De *Vierde Nota Water Waterhuishouding* vormt het integrale beleidskader voor het beheer van grote wateren, dijken en kusten. De hoofddoelstelling van dit beleid is het “hebben en houden van een veilig en bewoonbaar land en het instandhouden en versterken van gezonde en veerkrachtige watersystemen, waarmee een duurzaam gebruik blijft gegarandeerd. Het IJsselmeer is volgens de Vierde Nota Waterhuishouding een belangrijk onderdeel van het Natte Hart van Nederland. Het IJsselmeer is daarnaast het belangrijkste waterreservoir voor de noordelijke provincies. Voor deze functie is het IJsselmeer vooral afhankelijk van toestromend rivierwater en van de afwatering naar de Waddenzee.

Europese Kaderrichtlijn Water (Europese Unie, 2002)

Het IJsselmeer is een van de belangrijkste onderdelen van ons watersysteem en speelt een centrale rol in het nieuwe denken over water en waterbeheer. Binnen de Europese Kaderrichtlijn Water (EKW) is het IJsselmeer onderdeel van het stroomgebied van de Rijn. Volgens de richtlijn dienen voor elk afzonderlijk (grond)waterlichaam

stroomgebiedsplannen worden opgesteld. Hierin worden waterkwaliteits- en -kwantiteitseisen vastgesteld als zowel beperkingen ten aanzien van (menselijke) belasting (omvang + effect) op het waterlichaam beschreven.

Nationaal gezien is het IJsselmeergebied belangrijk voor berging van water, drinkwaterwinning en voor gecontroleerde afvoer. Veel van het rivierwater in Nederland wordt via het IJsselmeer naar de Waddenzee afgevoerd. Het IJsselmeer dient echter ook als waterbuffer ten tijde van droogte en heeft ook een functie voor drinkwaterwinning.

Als gevolg van klimaatveranderingen kan het waterpeil in de Waddenzee stijgen waardoor een peilstijging van het IJsselmeer noodzakelijk wordt. Dit kan leiden tot (negatieve) effecten op de omgeving en op de afvoer naar het IJsselmeer toe. Het IJsselmeer heeft dus grote invloed op ons watersysteem en het bijbehorende ecosysteem (zie ecologie). Daarom heeft het IJsselmeer een beschermde status gekregen, sterk gerelateerd aan de ecologische functie.

4.4 Natuurbeleid

Huidig beleid

Natura 2000 is de naam van de Europese beleidslijn die is gericht op een Europees ecologisch netwerk. Dat zou tot stand moeten komen door met name de aanwijzing van beschermingszones en het verknopen van deze zones tot een grensoverschrijdende ecologische structuur. De

Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (zie hierna) spelen hierin ook een rol.

De natuurwaarden in het IJsselmeer zijn internationaal beschermd door de *Europese Vogelrichtlijn* en de *Wetlands-conventie*. Dat houdt in dat de vogelwaarden en het specifieke karakter van het IJsselmeer als open water zwaar beschermd worden vanwege hun belang in internationaal verband. Voor elk "Vogelrichtlijngebied" geldt de speciale beschermingsformule, waaraan ingrepen moeten worden getoetst. De volgende stappen moeten dan worden doorlopen:

- toon aan dat de zandwinning geen significant nadelig effect heeft op de beschermde soorten.

Indien er wel significant effect is, geldt:

- toon aan dat er geen alternatieve locaties methodes of oplossingen zijn;
- toon aan dat er sprake is van zwaarwegend sociaal-economisch maatschappelijk belang;
- tref mitigerende of compenserende maatregelen om nadelige effecten zoveel mogelijk te voorkomen en/of te compenseren. Compensatie moet plaatsvinden vóór aanvang van de zandwinning, zodat waarden elders zijn gerealiseerd voordat ze door de ingreep verloren gaan.

Ook op nationaal niveau geldt het IJsselmeer als belangrijk natuurgebied. Het is onder meer als kerngebied binnen de Ecologische Hoofdstructuur aangewezen, hetgeen ook beperkingen geeft voor activiteiten. De *Nota Natuur, bos en landschap in de 21e eeuw* (2000) streeft

voor het 'Natte Hart' naar verdere ontwikkeling van natuurwaarden in combinatie met een veilig, duurzaam en veerkrachtig watersysteem. Recreatie mag toenemen.

Op circa 5 kilometer van de winlocatie is een strook langs de Friese kust aangewezen als *staatsnatuurmonument*. Dat betekent dat met deze oeverzone extra zorgvuldig dient te worden omgegaan.

Ook de rijksnota Vierde nota Waterhuishouding heeft de oevers van het IJsselmeer als aandachtspunt. Om het gewenste veiligheidsniveau te bereiken zouden volgens de nota in het IJsselmeer de vooroevers zoveel mogelijk worden benut. De verontdieping van deze vooroevers in combinatie met dijkversterking biedt op veel plaatsen kansen om de veiligheid tegen overstromen te vergroten en kan bovendien bijdragen tot het verder laten uitgroeien van het IJsselmeer tot een meer natuurlijk systeem. Zo'n systeem bevat grote open wateren met een goede waterkwaliteit en (nu nog grotendeels) ontbrekende goed ontwikkelde oeverzones met moerascomponenten.

De combinatie van veelzijdig gebruik in combinatie met duurzame ontwikkeling is ook de centrale gedachte in het *Interprovinciaal Beleidsplan IJsselmeer* (Provincies Fryslân, Flevoland, Noord-Holland, 1993) van de provincies Fryslân, Flevoland en Noord-Holland. Vooral de bestaande oevers en vooroevers zijn daarin belangrijk. Maar zoals eerder genoemd wordt dit plan binnenkort vervangen door een nieuw streekplan voor het IJsselmeer.

Dat geldt ook voor de plannen van de Provincie Fryslân (*Streekplan Friesland, 1994*), waarin met name voor de oevers van het IJsselmeer in natuurontwikkeling (onder andere buitendijkse oevers, moerasgebieden) is voorzien. Naast bovengenoemde gebiedsbescherming zijn veel soorten ook specifiek beschermd in het kader van de Flora & Faunawet. Nadelige effecten op deze beschermde soorten zijn zonder een ontheffing niet toegestaan. De m.e.r. is niet de juiste procedure om ontheffing aan te vragen, maar dient wel inzicht te geven in de haalbaarheid van de alternatieven in het licht van deze wetgeving.

Toekomstig beleid

De Kadernota Streekplan Fryslân laat zich ook hier niet uit over het IJsselmeer.

Natuurontwikkelingsplannen

In het IJsselmeergebied vindt al op grote schaal natuurontwikkeling plaats, vooral langs de kusten. Met name Rijkswaterstaat en het ministerie van LNV hebben daarvoor plannen ontwikkeld. Het *Projectenplan Natuurontwikkeling IJsselmeergebied 2002-2010* (2002) is het resultaat van de samenwerking en een concreet resultaat van het natuurbelief voor het IJsselmeer.

De illustratie in figuur 3 geeft een overzicht van initiatieven voor natuurontwikkeling. De groene punten geven de projecten weer die klaar zijn. Op de rode punten worden momenteel projecten uitgevoerd of voorbereid. Het gaat hier bijvoorbeeld om:

- een begeleid natuurlijk moerasdelta (Ketelmeer);

- een natte ecologische verbinding voor zoogdieren en reptielen (Harderwijk);
- een mozaïek van open waterpartijen en vegetatie (Wolderwijd);
- herinrichting van het PEN-eiland (Diemen);
- de ontwikkeling van luw ondiep water voor watervogels, waterplanten en vissen (IJmeer).

Interessant is ook de aanleg van De Kreupel, een geheel van kunstmatige zandplaten van 1500 bij 500 meter bij Andijk. Vogels kunnen er rusten en broeden en trekvogels kunnen er bijkomen op hun reis. In totaal is dit project zo'n 70 hectare groot.

Een deel van deze projecten wordt ontwikkeld met restmateriaal dat wordt gebaggerd uit de vaargeul Amsterdam-Lemmer. Een zelfde oplossing is mogelijk voor de natuurontwikkeling op de middellange termijn. In IVIJ, de visie voor het IJsselmeergebied, geeft het kabinet aan dat tussen 2010 en 2030 zo'n 6000 hectare aan natuur zal worden ontwikkeld in het IJsselmeergebied om zijn internationaal belangrijke functie als natuurgebied te versterken. Verspreid langs de kusten van het oude land zijn straks vele grote en kleine vooroevers, verondiepingen en moerasgebieden gerealiseerd, die de diversiteit aan biotopen, de robuustheid, veerkracht en dynamiek in het gebied hebben vergroot.

De realisatie van dergelijke projecten kan een impuls krijgen als er een samenloop mogelijk is met andere activiteiten waarbij grootschalig grondverzet aan de orde is, zoals bij zandwinning het geval is. Gebruik van het

restmateriaal t.b.v. natuurontwikkeling in de directe omgeving heeft een aantal voordelen:

- het materiaal hoeft maar over korte afstand te worden vervoerd, waardoor milieuwinst en grotere efficiency ontstaat t.o.v. aanvoer van elders;
- in de natuurontwikkelingsprojecten wordt "gebiedseigen" materiaal gebruikt;
- op de winlocatie hoeft het materiaal niet te worden teruggestort, hetgeen de winning makkelijker maakt.

4.5 Beleid voor landschap

Huidig beleid

In de *Integrale Visie IJsselmeergebied 2030* (RDIJ, 2002, zie ook paragraaf 4.12) staat over landschap het volgende:

*"De **noordelijke zone** (noordelijk IJsselmeer) vormt een uitgestrekte open ruimte waar het open landschap, rust, nachtelijke duisternis en natuur samen gaan met extensieve vormen van recreatie. Er is aandacht voor natuurlijke overgangen tussen land en water en tussen zoet en zout. Ruimte voor nieuwe economische impulsen is beperkt.*

Kenmerkend voor het gehele gebied is de tegenstelling tussen de voormalige Zuiderzeekusten met een fijnmazig en grillig karakter en de meer grootschalige strakke lijnen van de kusten van het nieuwe land."

Het *Structuurschema Groene Ruimte 2* (LNV, 2002) voegt daar de beschikbaarheid van natuurlijke rijkdommen en cultuuraspecten als kernkwaliteiten aan toe.

Ten aanzien van de winning zal er dus vooral op gelet moeten worden dat openheid en rust gewaarborgd blijven.

4.6 **Beleid voor archeologie**

De bescherming van het archeologische erfgoed in de bodem en de inbedding ervan in de ruimtelijke ontwikkeling is het onderwerp van het Europese Verdrag van Valletta (Malta, 1992). Nederland heeft dit verdrag ondertekend en goedgekeurd en uitgewerkt in een wetsvoorstel d.d. oktober 2003. De zorg voor het bodemarchief in ons land en het principe “de verstoorder betaalt” zijn hierin geregeld. Als concreet aandachtspunt voor het MER volgt hieruit dat een inventarisatie van historische scheepswrakken op basis van bestaand onderzoek uitgevoerd dient te worden. In overleg met de ROB zal daarna vastgesteld worden of en welk nader onderzoek noodzakelijk is.

4.7 **Beleid voor geluid**

De normen voor geluid op het IJsselmeer zijn afhankelijk van de status van het betreffende deel van het gebied. Zo zijn onder meer stiltegebieden aangewezen langs de Friese kust en is het gehele IJsselmeer als Vogelrichtlijngebied aangewezen. De geluidsnormen verschillen voor die gebieden en zijn in de bijbehorende nota's en beleidsplannen vastgelegd. Omdat nog niet bekend is welke reikwijdte de alternatieven hebben, worden de relevante gebieden, hun status en de bijbehorende regelgeving in het MER verder uitgewerkt.

4.8 **Beleid voor licht**

Er is in ons land geen beleid voor de productie van licht in relatie tot de omgeving. Er worden wel stappen gezet om te komen tot regelgeving voor lichtproductie en lichthinder. De achtergrond daarvan is dat enerzijds mens en dier invloed kunnen ondervinden van kunstlicht en dat anderzijds de duisternis als natuurlijke waarde bescherming verdient. Onder andere de Raad van State en de Gezondheidsraad onderschrijven dat laatste. Het Platform Lichthinder heeft voorstellen gedaan voor wetgeving maar deze is nog niet ontwikkeld.

4.9 **Beleid voor beroepvisserij**

Huidig beleid

Het *Beleidsbesluit binnenvisserij* (LNV, 1999) streeft naar evenwicht in de natuurlijke visstand en het oplossen van knelpunten voor de sector.

Momenteel wordt de beroepvisserij in het IJsselmeer sterk teruggebracht. Het rijk streeft naar een duurzame en kleinschalige visserijsector voor dit binnenwater.

Baars, snoekbaars, spiering en paling vormen het overgrote deel van de vangst. Deze soorten worden op vrijwel het hele IJsselmeer gevangen. In het Interprovinciaal Beleidsplan IJsselmeer hebben de provincies aangegeven met name de paaigebieden van die soorten (langs vrijwel de hele IJsselmeerkust) veilig te willen stellen en waar mogelijk uit te breiden. Daarnaast is het beleid gericht op het instandhouden van voldoende vangstlocaties.

4.10 **Beleid voor scheepvaart**

Huidig beleid

Beroepsvaart concentreert zich op het IJsselmeer in de vaargeulen. De vaarroute tussen Amsterdam en Lemmer is onderdeel van het hoofdvaarwegennet van Nederland. Het *Nationaal Verkeer en Vervoerplan* (V&W, 2001) geeft aan dat de vraag naar goederenvervoer over water zal stijgen. Daarom zullen de mogelijkheden daarvoor op binnenwateren worden uitgebreid. Een route die tussen nu en 2020 wordt vergroot is die tussen Leeuwarden en Lemmer.

Het *Jaaroverzicht Scheepvaart IJsselmeergebied* (RDIJ, 2000) geeft aan dat in de Prinses Margrietsluis bij Lemmer in 1999 een kleine 25000 binnenschippers passeerden. In de Houtribsluizen (het andere 'eind' van de vaarweg Amsterdam-Lemmer) waren dat er 30000. Aangenomen kan worden dat er tussen Amsterdam en Lemmer jaarlijks vele duizenden binnenvaartschepen varen. Het aantal schepen en hun grootte neemt al enkele jaren toe.

4.11 **Beleid voor recreatie**

Huidig beleid

Het IJsselmeer wordt op alle bestuurlijke niveaus gezien als een water dat meerdere doelen moet dienen. Recreatie moet worden gecombineerd met natuurbeheer en andere gebruiksfuncties, zo gaf het *Structuurschema Groene Ruimte* (ministerie van LNV, 1995) in de jaren negentig al aan. IJsselmeer en Markermeer zijn water-

recreatiegebieden van nationale betekenis. Het beleidsprogramma in de nota stelde: "Het rijksbeleid staat ingrepen of ontwikkelingen in en in de onmiddellijke nabijheid van recreatiegebieden, infrastructurele en andere openbare recreatievoorzieningen, die leiden tot een onomkeerbare aantasting niet toe. Alleen bij een zwaarwegend maatschappelijk belang kan hiervan worden afgeweken. De aanwezigheid van een dergelijk belang wordt op basis van voorafgaand onderzoek vastgesteld." Bij schade aan de recreatieve functie van grootschalige openbare recreatievoorzieningen dienen mitigerende en compenserende maatregelen te worden getroffen.

Het *tweede Structuurschema Groene Ruimte* (niet afgerond, overgegaan in Nota Ruimte) geeft aan dat in het deel van het IJsselmeer voor Lemmer versterking van de recreatieve kwaliteiten dient samen te gaan met natuurbehoud en -ontwikkeling. Het basisrecreatietoevervaartnet (waarvan het noordelijke deel van de vaarweg Amsterdam-Lemmer deel uitmaakt) wordt planologisch beschermd en de belangen van de recreatievaart wordt bij de aanleg van werken meegewogen.

In het *Interprovinciaal Beleidsplan IJsselmeer* streven de drie provincies naar uitbreiding en verbetering van de voorzieningen voor recreatie. Lemmer is als een van de speerpunten aangemerkt, zo beschrijft ook het *Streekplan Friesland 1994*. Ook wordt de mogelijkheid geopperd om de gehele baai bij Lemmer te ontwikkelen. De Kadernota Streekplan, als opvolger daarvan, geeft aan dat de capaciteit voor vaarrecreatie momenteel voldoende is,

maar ook hier gaat het waarschijnlijk niet over het IJsselmeer maar over het Friese vasteland. De noordelijke Friese IJsselmeerkust is populair bij de pleziervaart. Ook tussen Lemmer en Stavoren loopt een route voor de pleziervaart. Lemmer zelf is een belangrijke schakel tussen Fryslân en IJsselmeer. Rijkswaterstaat telde in 1999 in de Nieuwe Lemstersluis bij Lemmer bijna 46000 passages, tegen 43000 in 1998. Het geeft het belang van deze sluis en de aanvoerroutes aan. Als ook de beroepsvaart wordt meegeteld is de verbinding tussen de Friese Meren en het IJsselmeer een van de drukste in het gehele IJsselmeergebied.

4.12 Integraal beleid

Het IJsselmeer is sterk multifunctioneel. Ze heeft onder andere de natuurfunctie en speelt een rol in de beleving van openheid. Onderstaand kader geeft kort weer wat belangrijke integrale beleidsvisies zeggen over het IJsselmeergebied.

Huidig beleid

De rijksoverheid heeft in de *Integrale Visie IJsselmeergebied* (2002) aangegeven welke lange termijnkoers zij voor ogen heeft:

“De wateren van het IJsselmeergebied vormen in 2030 een karakteristiek, grootschalig open gebied met een solide waterhuishouding, een evenwichtig waterecosysteem met internationale en nationale waarden en zijn in staat een toekomstige verdergaande

zeespiegelstijging op te vangen. De wateren zijn opengehouden en de aandacht is verlegd naar de unieke kwaliteiten van het gebied en mogelijkheden die deze bieden. Vele functies in en om het gebied maken gebruik van deze potenties. De multifunctionaliteit van het gebied is gehandhaafd.”

De *kernkwaliteiten* zijn horizon, natuurlijke rijkdommen en cultuur. Horizon is hier een verzamelbegrip van openheid, duisternis, rust en ruimte. Onder de rijkdommen wordt onder andere natuurlijk substraat verstaan. Daarmee wordt volgens de nota bedoeld de onderlaag, grond, (voedings)bodem, bestaande uit zand, leem, klei, slib, schelpen en veen.

In de multifunctionaliteit krijgt ook zandwinning een plaats. Ophoogzand en kalkzandsteen werd al gewonnen in het IJsselmeer, beton- en metselzand komen hier binnenkort bij. De opleverdiepte zal zoveel mogelijk worden beperkt om de natuurwaarden te ontzien en met archeologische waarden wordt rekening gehouden.

4.13 Samenvatting

Onderstaande tabel geeft aan welk randvoorwaarden volgen uit het hiervoor beschreven beleid. Deze zijn richtinggevend bij de beoordeling van de alternatieven in het MER.

Aspect	Randvoorwaarde
Zandwinning	Winning in grote wateren is toegestaan vanwege nationaal belang, mits rekening gehouden met de beperkingen van VHR en EHS; Multifunctionele (en maatschappelijke verantwoorde) aanpak van de winningen; Windiepte 70 m, opleverdiepte nader te bepalen
Bodem en water	Waterbergingsfunctie in stand houden; Functie voor de drinkwaterwinning in stand houden; Veiligheid van dijken en oevers in stand houden
Ecologie	Natuurwaarden ontwikkelen in combinatie met zandwinning; Externe werking staatsnatuurmonument
Landschap	Rust, openheid en duisternis in stand houden
Archeologie	Geen schade aan historische scheepswrakken
Geluid	Geluidsnormen respecteren
Licht	Rekening houden met duisternis als kernwaarde
Beroepsvisserij	Paaigebieden en vangstlocaties in stand houden
Scheepvaart	Rekening houden met beroepsvaart bij winning
Recreatie	Geen schade aan recreatieve functies; Versterking van recreatieve kwaliteiten in combinatie met zandwinning zoeken
Integraal beleid	Kernkwaliteiten: horizon, natuurlijke rijkdom en cultuur in stand houden

5 ALTERNATIEVEN

5.1 Inleiding

De alternatieven in een MER vormen de basis voor de effectvoorspelling. Verplichte alternatieven zijn het nulalternatief, het voorkeursalternatief en het meest milieuvriendelijk alternatief. Deze begrippen worden hieronder kort toegelicht.

Aan de formulering van deze alternatieven ligt onderzoek naar varianten of opties ten grondslag.

Onder andere de volgende varianten kunnen worden genoemd (afhankelijk van de geologische condities):

- variatie in diepte van de winput versus de oppervlakte van de winning;
- variatie in taluds (om o.a. het effect van stratificatie te kunnen onderzoeken) bijv. 1:6, 1:10 en 1:20;
- variatie in opleverdiepte;
- variatie in ligging van de winput t.o.v. de windrichting;
- variatie in de toepassing van restspecie: terugstorten in de put (backfilling) of hergebruik voor natuurontwikkeling;
- beheersvarianten van diepe putten.

5.2 Nulalternatief of autonome ontwikkeling

De referentiesituatie is de basistoestand waarmee de alternatieven worden vergeleken. In dit geval is dat het nulalternatief, het niet winnen van beton- en metselzand op de locatie in het IJsselmeergebied.

Daarnaast wordt in een MER met de autonome ontwikkeling gewerkt. Het is de verandering die het gebied doormaakt als het initiatief niet doorgaat. In dit geval is die autonome ontwikkeling hetzelfde als het nulalternatief. Als er geen zand wordt gewonnen, zullen er in plaats daarvan ook geen andere ingrepen op de locatie plaatsvinden.

5.3 Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA)

Wettelijk is voorgeschreven dat het MER in ieder geval een alternatief bevat waarin nadelige gevolgen voor het milieu zoveel als mogelijk worden voorkomen. Dit alternatief wordt het Meest Milieuvriendelijk Alternatief of MMA genoemd. Het MMA moet een redelijk en volwaardig alternatief zijn en niet op voorhand als onuitvoerbaar worden beschouwd. In het MER zal het MMA worden ontwikkeld op basis van het voorkeursalternatief. Gezocht zal worden naar mogelijkheden om nadelige milieueffecten te voorkomen dan wel te verzachten of te compenseren en om de kwaliteiten in het plangebied of in de omgeving te versterken. Kortom: van de werkwijze die de initiatiefnemer voor ogen heeft, zal van elk onderdeel worden bekeken of het milieuvriendelijker kan worden uitgevoerd. Mogelijke aspecten zijn:

- zo min mogelijke negatieve effecten voor de ecologie;
- hierbij zal met name aandacht besteedt worden aan de locatie van de winning in het IJsselmeer, de winddiepte, de winperiode, de hoeveelheid en het tempo van de winning en het vaststellen van milieuvriendelijke winmethoden;

- effecten op andere gebruiksvormen;
- effecten op de leefomgeving (geluid, licht);
- eindafwerking van de winput.

5.4 Het voorkeursalternatief

Het voorkeursalternatief bestaat uit de gebruikelijke werkwijze van de initiatiefnemer. Het is de winning zoals Smals die bij voorkeur zou uitvoeren, in combinatie met een goede herbestemming die past binnen het huidige beleid voor multifunctionaliteit.

In deze startnotitie staat de voorgestelde winning kort uitgelegd. In het MER wordt het voorkeursalternatief verder uitgewerkt.

Bij de plan- en besluitvorming kunnen elementen uit het MMA worden opgenomen om het plan milieuvriendelijker te maken.

5.5 Overige met de activiteit samenhangende aspecten

Eindbestemming

Bij ontgrondingen is een van de belangrijkste zaken die aangeleverd moeten worden het inrichtingsplan na afloop van de ontgraving. In het onderhavige geval is hiervan met name de opleverdiepte van belang.

Mitigatie

In de startnotitie gaan wij er van uit dat de mogelijke effecten doormiddel van mitigerende maatregelen te voorkomen of te beperken zijn. Deze zullen in het MER worden uitgewerkt.

Compensatie

Effecten op natuurwaarden zijn vaak te compenseren. Dit houdt in dat dezelfde waarden door maatregelen op een andere locatie terugkeren. Als compensatie nodig is zal dit op hoofdlijnen in het MER worden uitgewerkt.

Monitoring

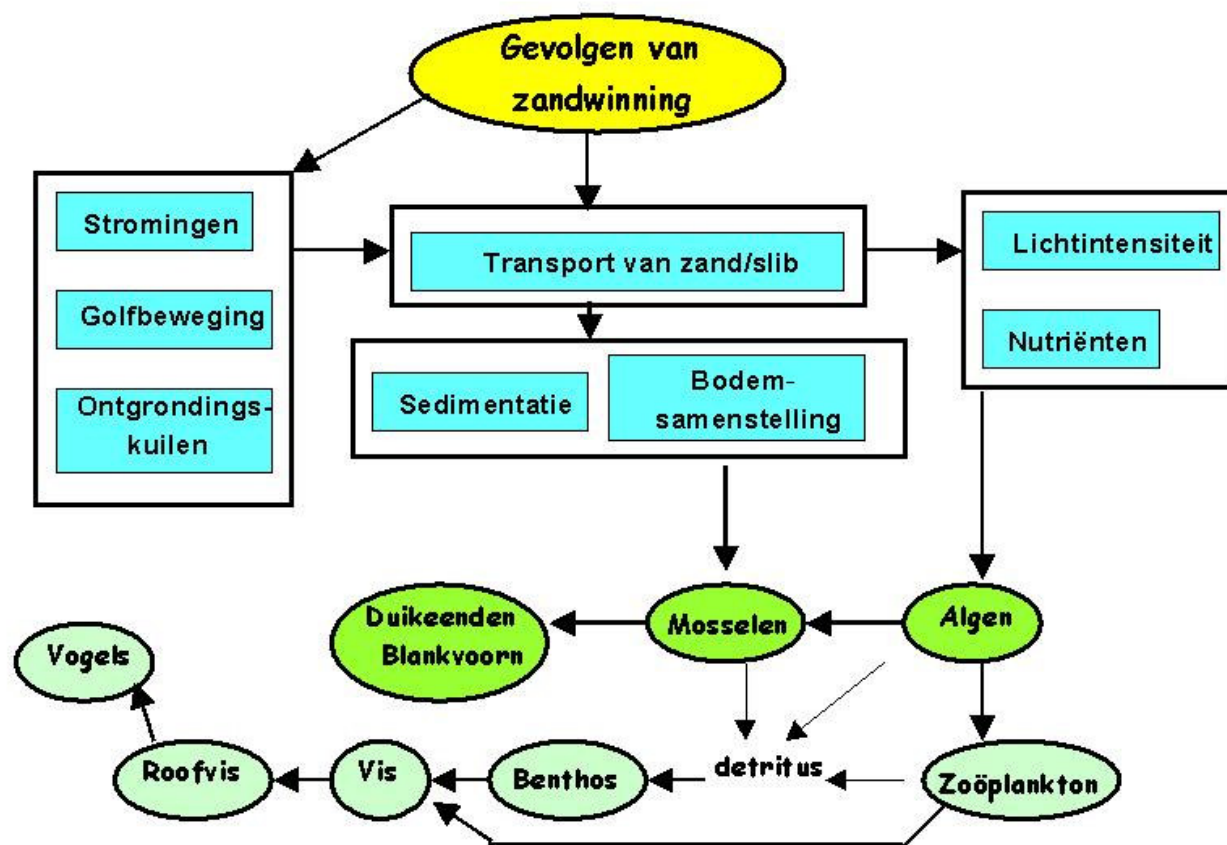
Gezien de mogelijke effecten van de zandwinning op de omgeving is monitoring van de fysische en ecologische parameters wenselijk.

5.6

Leemten in informatie

In het MER zal worden aangegeven welke belangrijke informatie ontbreekt en welke gevolgen dit heeft voor de effectvoorspelling. Waar mogelijk zal worden aangegeven welke aanvullende onderzoeken deze leemten kunnen wegnemen.

De ontbrekende informatie zal naar verwachting vooral betrekking hebben op eventuele nieuwe winningsmethoden.

Figuur 5 mogelijke relaties tussen ecosysteem en zandwinning

6 EFFECTEN VAN DE ZANDWINNING

6.1 Inleiding

Het hoofdstuk Beleid geeft aan welke waarde er aan het IJsselmeer wordt toegekend vanuit verschillende sectoren van beleid. Dit hoofdstuk geeft per aspect (bijvoorbeeld ecologie of scheepvaart) kort aan welke situatie zich voordoet op en rond de locatie en welke waarden er mogelijk in het geding zijn. Elke paragraaf eindigt met de criteria voor de effectvoorspelling in het MER, zoals we die nu voor ogen hebben. Deze kunnen veranderen door nieuwe inzichten en aan de hand van de inspraak op deze notitie.

6.2 Ecologie

Het ecosysteem van het IJsselmeergebied is bijzonder, hoewel het watersysteem zeer sterk door de mens beïnvloed is. Het gebied kenmerkt zich door een enorme grootschaligheid en is één van de weinige grootschalige open zoete wateren in Europa die in de winter vrijwel niet dichtvriest. Een aantal vogelsoorten komt hierdoor in de winter voor.

Minder dan 10% van het IJsselmeer heeft een waterdiepte tot 2 meter. Oevervegetaties en begroeiingen met ondergedoken waterplanten zijn schaars. Waterplantenvegetaties komen met name voor in de ondiepe oeverzones, zoals langs de Friese kust.

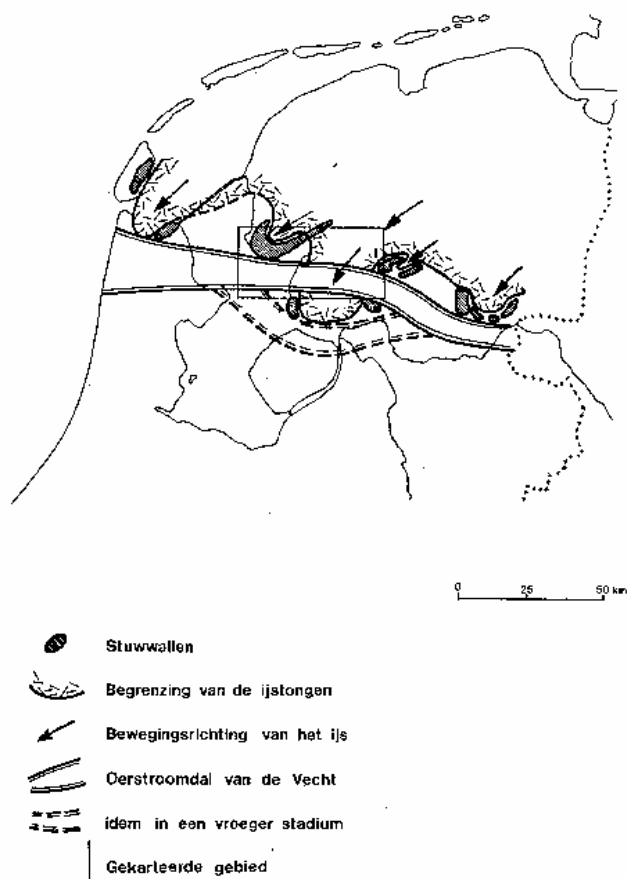
De visstand in het IJsselmeer is divers en bestaat voornamelijk uit gangbare zoetwatersoorten. In de visstand is nog een overblijfsel uit de Zuiderzee aanwezig in de vorm van spiering.

Het IJsselmeer vormt een goed milieu voor veel soorten algen en waterdieren. De driehoeksmossel vormt een belangrijke basis voor het ecosysteem van het IJsselmeergebied omdat die water filtreert en wordt gegeten door vogels. Figuur 5 geeft schematisch weer welke relaties er kunnen zijn tussen het ecosysteem en de zandwinning.

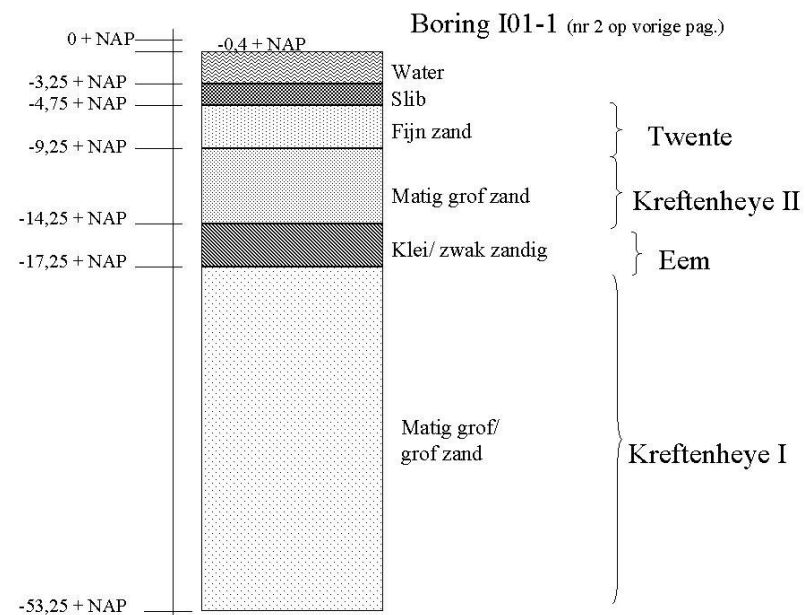
Door winning en door verwerking van zand zou invloed op de natuurlijke omgeving kunnen uitgaan. Er zijn grofweg drie aspecten te onderscheiden waardoor zandwinning de leefomstandigheden voor planten en dieren kan veranderen en waar het ecosysteem mogelijk effect van ondervindt. Deze aspecten zijn:

1. verlagen en verhogen van de waterbodem;
2. slibopwerveling (fijne deeltjes die in het water gaan zweven) door winning en verwerking van zand;
3. productie van geluid en licht op de vaartuigen.

De aard en omvang van verstoring is afhankelijk van de locatie van de winning, de winmethode, de omvang van de winning en de tijdsperiode en het tijdstip waarop bepaalde activiteiten plaatsvinden. Daarnaast zijn sommige effecten tijdelijk en andere permanent. Voorafgaand zal de uitgangssituatie in kaart gebracht worden, bijvoorbeeld door onderzoek van duikers op de waterbodem.

Figuur 6 Ligging van het oerstroombetal van de Vecht

Figuur 7 Geohydrologisch profiel

Criteria voor de effectvoorspelling

- effecten op primaire productie;
- effecten op bodemfauna;
- effecten op vispopulaties;
- effecten op zoöbenthos;
- effecten op vogelpopulaties.

6.3 Bodem en water

Geologie en geotechniek

Geologie

Effecten op bodem en water zijn sterk afhankelijk van de opbouw van de bodem. Die is voor heel Nederland grof in kaart gebracht en door de initiatiefnemer nog verfijnd door een aantal diepe boringen te doen. Door de afwisseling van groffe en fijne lagen in de ondergrond wordt de stroming van grondwater bepaald. In zandige lagen stroomt het water snel (circa 1-50m/d) en meestal in horizontale richting. In scheidende lagen (veelal klei) is de stroomsnelheid klein (circa 0,0001-0,1 m/d) en meestal in verticale richting. Meer informatie over de hieronder genoemde 'formaties' kunt u vinden in toelichting op de Grondwaterkaart van Nederland.

Lokaal bevindt zich op de bodem van het IJsselmeer een sliblaag van ongeveer 1,5 meter. Daaronder ligt een deklaag van fijn slibrijk zand. Onder de deklaag ligt een watervoerend pakket met matig grof tot grof zand. Vervolgens is een scheidende laag van klei en zandige

klei aanwezig. Deze Eemklei heeft niet overal dezelfde dikte. De Eemklei wordt in noordoostelijke richting dikker en loopt tot aan het oerstroomdal van de Vecht (zie figuur 6). Op die plaats ontbreekt de eerste scheidende laag en kunnen het eerste en tweede watervoerend pakket als één laag worden gezien. Ten zuidoosten van het projectgebied is de dikte van eerste scheidende laag vrij constant en wordt de Eemklei zandiger.

Het tweede watervoerend pakket, tot een diepte van ongeveer 150 m, is opgebouwd uit matig tot grof zand. De zanden in beide watervoerende pakketten zijn winbaar. De overgang van de winbare zanden naar de formatie Urk bevindt zich op een diepte van ongeveer 45 meter. Figuur 7 geeft een schematisch overzicht van de bodem.

Door de winning van zand zal de genoemde opbouw of delen daarvan verstoord worden. De verstoring en/of vergraving heeft onder andere een relatie met milieu-effecten op bodem en water.

De effectvoorspelling zal met name gebaseerd worden op modellen en een nauwkeurige analyse van de geologische kaart in combinatie met de resultaten van boorproeven.

Criteria voor de effectvoorspelling

- vergraving geologische eenheden.

Geotechniek

De geotechnische kenmerken van de bodem en ondergrond zijn van belang voor de stabiliteit en daarmee de veiligheid van dijken en oevers in de omgeving en van de ontgraving zelf. Veranderingen in golfpatronen en golfhoogten kunnen ook van invloed zijn op de veiligheid.

Als de winning van start gaat, dient de hellingshoek van de wand in de kuil zo gekozen te worden, dat deze niet van onderuit wegzakt (zg. nabressen). Smals voorziet met de huidige kennis een talud met een verhouding van 1:6. Verder zal door de winning van zand vertroebeling ontstaan. Het opgewoelde zwevende materiaal zal zich gaan verspreiden en verderop op de bodem neerdalen (afdekking). De manier van neerdalen staat onder invloed van:

- korrelgrootte/valsnelheid van de deeltjes;
- stroom en golven;
- wintechniek en gebruikte zuigmond;
- overvloeimethode winproces, m.a.w. welk materiaal wordt aan de oppervlakte uitgespoeld.

De effecten van de winning hebben onder andere betrekking op vertroebeling, de stabiliteit van het talud. De voorspelling zal zich voornamelijk baseren op wetenschappelijk onderzoek op dit gebied.

Criteria voor de effectvoorspelling

- stabiliteit talud;
- veiligheid van dijken en oevers;
- mate van vertroebeling;
- verspreiding zwevende delen.

Oppervlaktewater

Het peil van het oppervlaktewater in het IJsselmeer varieert van 0,2 m-NAP in de zomer tot 0,4 m-NAP in de winter. Het peil in de naastgelegen Noordoostpolder ligt aanzienlijk lager op ongeveer 5,75 m-NAP. Tussen het IJsselmeerpeil en dat van de Friese polders is het verschil veel kleiner, omdat het polderpeil tussen 0,6 en 1,2 m-NAP) ligt. Door dit (grote) verschil stroomt het grondwater van het IJsselmeer naar de Noordoostpolder.

De oppervlaktewaterkwaliteit in het IJsselmeer is van groot belang voor de flora en fauna, de recreatie en de bereiding van drinkwater. De waterkwaliteit mag als gevolg van de ingreep dan ook niet substantieel verslechteren.

Grondwater

Water stroomt van hoog naar laag (van hoge stijghoogte naar lage stijghoogte). Grondwater zal in de polder op kwellen vanwege het de lage stijghoogte ten opzichte van het oppervlaktewaterpeil in het IJsselmeer (zie hierboven).

Een tegenovergesteld verschijnsel is infiltratie, waarbij water in de bodem wegzakt. De kwelintensiteit in de Noordoostpolder grenzend aan de dijk is sterk (1-5 mm/dag, bron: grondwaterkaart TNO) en wordt kleiner naarmate de afstand tot het IJsselmeer groter is. Het stijghoogteverschil tussen het eerste en tweede watervoerend pakket is gering waardoor er weinig uitwisseling is naar boven of beneden. Dat komt door het ontbreken van de eerste scheidende laag in het oerstroomdal van de Vecht en de geringe dikte van de Eemklei in de Noordoostpolder.

Zoet en zout water in de ondergrond

Op een diepte van 15 tot 75 meter onder de bodem van het IJsselmeer bevindt zich plaatselijk brak water met een Chloride concentratie van 150 tot 1000 mg/l. Dit zijn resterende bellen uit de tijd dat het IJsselmeer nog de zoute Zuiderzee was en niet afgesloten door de Afsluitdijk. In het onderhavig studiegebied komt dit niet voor (bron: TNO).

Als gevolg van de zandwinning in het projectgebied kunnen onderstaande hydrologische effecten optreden: De effectvoorspelling zal grotendeels gebaseerd worden op modellering van de werkelijke situatie en onderzoeksresultaten van vergelijkbare initiatieven.

Criteria voor de effectvoorspelling

- verandering van de lokale grond- en oppervlaktewater-kwaliteit;
- verandering van kwel en infiltratie situatie (in de Noord-oostpolder en in Fryslân);
- verandering van de grondwaterstromingsrichting;
- stratificatie van water in de ontgrondingsput;
- verandering van de zoet-zoutgrens;
- verandering van de waterkwaliteit t.g.v. slibvang.

Archeologie

De archeologische waarden in het IJsselmeer betreffen vooral de scheepswrakken op de (voormalige) zeebodem. Ook zal gelet worden op de zgn. terrestrische archeologie, resten van dieren, nederzettingen en menselijke activiteiten en gebruiksvoorwerpen.

Met name op de oude vaarroutes kunnen wrakken van historisch belang liggen. Het Nederlands Instituut voor Scheeps- en onderwater Archeologie (NISA) registreert deze wrakken. Het gaat vrijwel altijd om toevallige vondsten, aangezien er geen grootschalig systematisch onderzoek is gedaan. Zandwinning kan enerzijds een nadelig effect op bestaande vondsten hebben, anderzijds kunnen door de winning of door voorafgaande boringen ook nieuwe wrakken worden gevonden.

Aangezien er geen gebiedsdekkend onderzoek is, zal de methode van voorspelling in overleg met het NISA worden uitgewerkt.

Criteria voor de effectvoorspelling

- invloed op archeologische vondsten.

6.4 Belevingswaarde

Landschap

De horizon (en daarmee wordt het verre zicht bedoeld) op het IJsselmeer is een kernkwaliteit van het IJsselmeer (zie beleid). De zandwinning zal op de winlocatie een verandering in het beeld veroorzaken door de ligging van het winschip en de afvoer van het zand door schepen of een drijvende leiding.

Onderdeel van de vergelijking kunnen beelden van huidige en toekomstige situatie zijn.

Criteria voor de effectvoorspelling

- verandering horizon.

Geluid

De zandwinning maakt geluid. De geluidsbronnen zijn met name de zeefdekken op de scheidingsinstallaties en de zandzuiger. De mate waarin hangt af van de gekozen methode. Deze geluidsproductie wordt geluidemissie genoemd. Of mensen en dier last hebben van deze emissie is afhankelijk van een aantal factoren, zoals afstand, de geluidsproductie als gevolg van de wind en de obstakels tussen de winlocatie en bijvoorbeeld woningen.

In het MER zal worden berekend wat de effecten zijn voor mens en dier. De reikwijdte van het geluid is relatief eenvoudig uit te drukken in contouren, die voor een aantal geluidsniveaus aangeven waar deze zullen gaan gelden. De niveaus worden uitgedrukt in de eenheid dB, die ook in wetgeving wordt gebruikt. De effecten op mens en dier zijn veel moeilijker te waarderen, aangezien dit voor situaties op open water nog relatief weinig is gedaan.

Criteria voor de effectvoorspelling

- verandering geluidsniveau (dB).

Licht

Bij de zandwinning en de verwerking wordt met name in de wintertijd verlichting gebruikt die mogelijk invloed heeft op mens en dier. Ook hier zijn de gekozen werkmethode en de werkduur van invloed.

Ook voor licht is de productie ervan makkelijker weer te geven dan de invloed ervan op de omgeving. Toch zal worden getracht een realistische voorspelling te doen.

Criteria voor de effectvoorspelling

- verandering lichtintensiteit.

6.5 Scheepvaart

Recreatievaart

Het IJsselmeer is met het Markermeer een van Nederlands belangrijkste waterrecreatiegebieden.

Met name langs het noordelijk deel van de Friese IJsselmeerkust wordt de pleziervaart druk beoefend. Ook tussen Lemmer en Stavoren loopt, net ten noorden van de winlocatie, een route voor de pleziervaart. Lemmer zelf is een belangrijke schakel tussen Fryslân en het IJsselmeer. Als ook de beroepsvaart wordt meegeteld is deze sluis een van de drukste in het gehele IJsselmeergebied.

Beoordeeld zal worden of de afvoer van zand effect heeft op de recreatievaart. Enerzijds door toenemende drukte op de vaarroutes, anderzijds door het mogelijke gebruik van een drijvende leiding tussen de winlocatie en een natuurontwikkelingsproject. Daarnaast is er de fysieke aanwezigheid van de wininstallatie op locatie die mogelijk invloed heeft op de recreatievaart.

De methodiek zal vooral gebaseerd zijn op aantallen scheepvaartpassages en de wijze waarop het voornemen de intensiteit beïnvloedt. Wordt het significant drukker door zandwinschepen en ervaart de recreatievaart hinder op de routes, met name extra wachttijd bij de sluisen?

Tenslotte kan het ontstaan van diepe putten gevolgen hebben voor golfpatronen en golfhoogten, waarmee de scheepvaart te maken kan krijgen.

Criteria voor de effectvoorspelling

- verandering beschikbaar gebied voor recreatie;
- verandering vaarmogelijkheden langs Friese kust;
- verandering intensiteit vaargeulen;
- wachttijden bij de sluisen;
- verandering van golfpatronen en golfhoogten voor de scheepvaart.

Mogelijke effecten zullen zich het sterkst voordoen in de zomermaanden, als de pleziervaart zijn piek beleeft.

Beroepsvaart

Omdat het IJsselmeer op veel plaatsen te ondiep is, vindt beroepsmatige scheepvaart alleen plaats in de vaargeulen. De vaarroute tussen Amsterdam en Lemmer is een belangrijk onderdeel van ons hoofdvaarwegennet. De beroepsvaart op het IJsselmeer neemt steeds verder toe. Ook bovengenoemde route wordt elk jaar drukker bevaren. De doorgaande route naar Leeuwarden zal worden verbeterd. In het MER wordt beoordeeld of zandwinning effecten heeft op gebruik van deze routes en of de capaciteit van de sluisen toereikend is, ook richting Amsterdam (Lelystad). De methodiek is gelijk aan die voor de effecten op recreatievaart.

Criteria voor de effectvoorspelling

- verandering intensiteit vaargeulen;
- verandering beschikbaarheid vaargeulen;
- wachttijden bij de sluisen.

6.6 Visserij

Uit de beschrijving van het beleid blijkt dat de overheid minder (beroeps)visserij in het IJsselmeer nastreeft. De beoordeling of zandwinning effect heeft op de visserij zal in dat licht worden gedaan.

Effecten kunnen alleen optreden als de winlocatie daadwerkelijk interessant is en momenteel wordt bevestigd. En daarnaast zal worden onderzocht of zandwinning invloed heeft op het verblijf van de vis op locatie. Het is op dit moment nog bijzonder moeilijk aan te geven welke methode tot de juiste effectvoorspelling leidt.

Criteria voor de effectvoorspelling

- verandering vangstareaal;
- verandering visaanbod in vangstgebieden.

7 PROCEDURE EN BESLUITVORMING

7.1 Het MER-plichtig besluit

Het instrument milieueffectrapportage is ingesteld om het milieu een volwaardige rol in de besluitvorming over nieuwe ontwikkeling te geven, naast de traditionele aspecten als bijvoorbeeld economie of verkeersveiligheid. In het Besluit MER is vastgelegd wanneer MER gemaakt moet worden. Dat is onder meer voor een ontgroning met een oppervlakte groter dan 100 hectare. Het voornemen zit boven deze grens, gezien de oppervlakte van circa 250 hectare.

Het MER dient gemaakt te worden ten behoeve van het eerste besluit of ruimtelijk plan dat in uitvoering van de activiteit voorziet. In dit geval is dat de vergunning in het kader van artikel 3 van de Ontgrondingenwet, die Rijkswaterstaat zal verlenen. Provincie en gemeente zullen gevraagd worden om planologische medewerking te verlenen. Naast de genoemde ontgrondingsvergunning zijn nog diverse andere vergunningen noodzakelijk. Deze zullen tijdens de m.e.r. geïnventariseerd worden.

7.2 De belangrijkste partijen in de procedure

De belangrijkste partijen in de procedure zijn de initiatiefnemer en het bevoegd gezag.

De initiatiefnemer

De initiatiefnemer is de partij die de m.e.r.-plichtige activiteit gaat uitvoeren, in dit geval dus Smals Bouwgrondstoffen. De gegevens van de initiatiefnemer zijn:

Smals Bouwgrondstoffen BV

Postbus 45
6040 AA ROERMOND
Tel.: (0475) 31 60 54
Fax: (0475) 31 70 12
www.smals.com
smals.herten@smals.com

Het bevoegd gezag

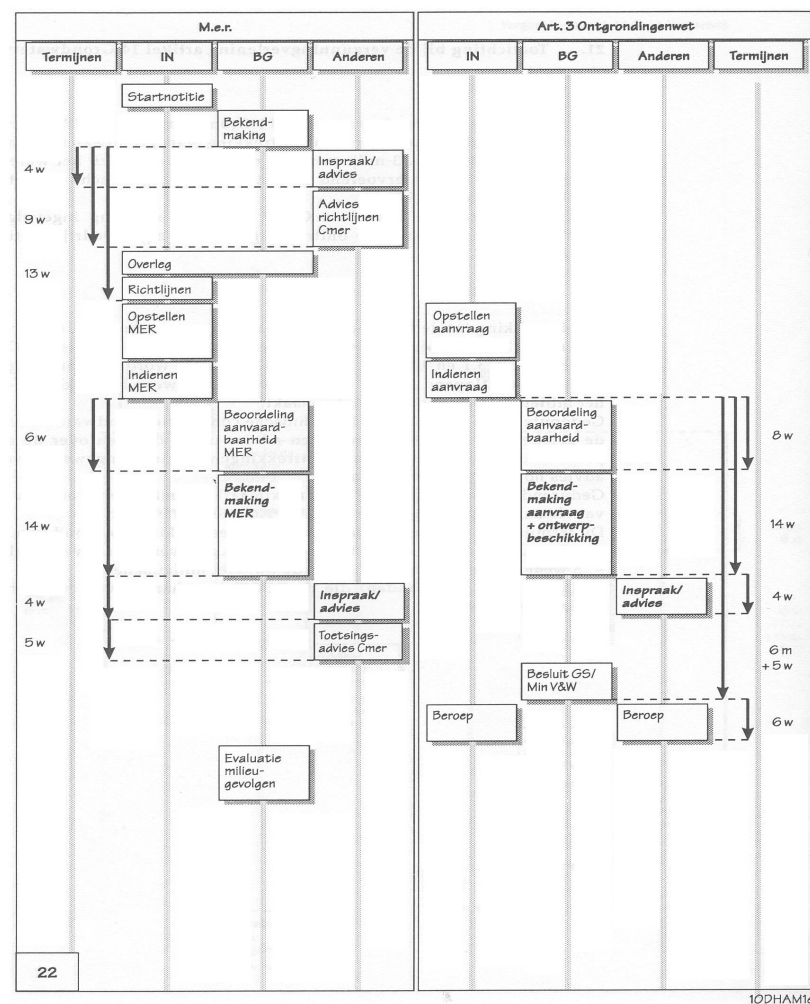
Het bevoegd gezag is de overheidsinstantie die de richtlijnen voor de m.e.r. vaststelt, de aanvaardbaarheid van het MER beoordeelt en uiteindelijk een besluit neemt (lees: al dan niet toestemming geeft in de vorm van een vergunning) over de uitvoering van de activiteit. Het bevoegd gezag voor deze activiteit is:

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Directoraat Rijkswaterstaat

Directie IJsselmeergebied

Postbus 600
8200 AP LELYSTAD
Tel.: (0320) 29 91 11
Fax: (0320) 23 43 00
www.rdi.nl

Figuur 8 Relaties tussen procedures van m.e.r. en Ontgrondingenwet

De commissie voor de milieueffectrapportage

Deze commissie (afgekort Cmer) is onafhankelijk en ziet toe op een kwalitatief goede rapportage. Zij adviseert vooraf over de richtlijnen voor de inhoud van het MER en adviseert achteraf over de kwaliteit van het MER.

Wettelijke adviseurs

Het bevoegd gezag dient naast de Commissie m.e.r. ook advies te vragen aan de wettelijke adviseurs. De wettelijke adviseurs adviseren het bevoegd gezag over de richtlijnen voor de inhoud van het MER en, wanneer het MER gereed is, over de kwaliteit en de volledigheid ervan.

7.3 Hoofdlijnen van de m.e.r.-procedure

Het schema in figuur 8 laat zien uit welke stappen de m.e.r.-procedure bestaat en welke samenhang er is met de procedure Ontgrondingenwet.

Startnotitie

Die begint met deze startnotitie. Daarin geeft initiatiefnemer Smals informatie over zijn voornemen en de verwachte milieueffecten. Met name over de manier waarop deze in het MER zullen worden onderzocht doet de startnotitie een globaal voorstel.

Inspraak en richtlijnen

Belanghebbenden kunnen vervolgens daarop inspreken (zie par. 7.4). Vervolgens gaat de Cmer een advies voor de richtlijnen opstellen over de gewenste inhoud van het

MER. Normaal gesproken neemt zij de startnotitie als uitgangspunt en wordt deze, met de inspraakreacties in het achterhoofd, beoordeeld op volledigheid en waar nodig aangevuld.

Over de geadviseerde richtlijnen neemt het bevoegd gezag nu een besluit. Daarmee staan de richtlijnen voor het MER officieel vast en weet iedereen waarop het eindrapport beoordeeld zal worden.

Toetsing van het MER

Tot slot adviseert de Cmer of het milieueffectrapport goed is opgesteld. De centrale vraag is of het rapport de effecten van de ingreep op het milieu zo heeft beschreven dat bestuurders hiermee een goed besluit kunnen nemen. Beoordeling is bekend als het toetsingsadvies. In dit advies zijn, net als bij de startnotitie, de reacties van insprekers op het MER verwerkt.

7.4 De inspraak

Zowel over deze startnotitie als over het MER kan iedereen zijn mening geven, het zg. 'inspreken'. Dat kan op twee wettelijk voorgeschreven momenten. Het eerste moment is na het publiceren van deze startnotitie. Elke lezer kan gedurende 4 weken aanvullingen geven en suggesties doen over de alternatieven, de effecten en de manier van onderzoek van deze effecten. Zoals hiervoor is beschreven betreft de Cmer deze inspraakreacties in haar richtlijnenadvies.

Na de openbaarmaking van het MER volgt een tweede inspraakmoment. Gedurende 4 weken kan iedereen reageren op de inhoud van het MER.

In het algemeen wordt bij het opstellen van een MER ook een klankbordgroep geformeerd. Daarin nemen belanghebbenden zitting om hun mening te geven over het voornemen en hun belang in te brengen tijdens het onderzoek.

LITERATUUR

Convention on wetlands of international importance especially as waterfowl habitat, 1971

(Wetlands-conventie) Ramsar, Iran

Commissie Tommel (Commissie Taakstellingen en flankerend beleid voor de beton- en metselzandvoorziening), 2003

Tweede jaarlijkse advies van de commissie

Europese Unie, 1979

EG richtlijn 79/409/EEG inzake het behoud van de vogelstand (Vogelrichtlijn)

Europese Unie, 1992

EG richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn)

Europese Unie, 1992

Verdrag van Valetta-Malta, Europees verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed.

Europese Unie, 2000

Europese Kaderrichtlijn Water

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1995

Beleidsbesluit binnenvisserij

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1995

Structuurschema Groene Ruimte deel 4

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2000

Nota natuur, bos en landschap in de 21e eeuw ("Natuur voor mensen, mensen voor natuur").

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2002

Structuurschema Groene Ruimte 2

Ministerie Van Verkeer en Waterstaat, 1995

Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen

Ministerie Van Verkeer en Waterstaat, 1998

Vierde Nota Waterhuishouding

Ministerie Van Verkeer en Waterstaat, 2001

Structuur Oppervlaktedelfstoffen 2 ontwerp

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2001

Nationaal Verkeer- en Vervoerplan, deel 3
Kabinetsstandpunt

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2003

Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2

Ministerie van VROM, 2004

Nota ruimte

PIA (Plan Implementatie Alternatieven Beton- en Metselzand) Subwerkgroep Zeezand, 2003

Beton- en metselzand uit de Noordzee? Publicatiereeks Grondstoffen 2004/1

Provincie Flevoland, 2000

Omgevingsplan Flevoland 2001-2005

Provincies Flevoland, Friesland en Noord-Holland, 1993

Interprovinciaal Beleidsplan IJsselmeer

Provincie Friesland, 1994

Streekplan Friesland

Provincie Fryslân, 2004

Kadernota Streekplan 2005-2015

Rijkswaterstaat, Directie IJsselmeergebied, 2000

Scheepvaartgegevens IJsselmeergebied, jaaroverzicht 1999

Rijkswaterstaat, Directie IJsselmeergebied, 2000

Zand boven Water 2

Rijkswaterstaat, Directie IJsselmeergebied, 2002

Integrale Visie IJsselmeergebied

Rijkswaterstaat, Directie IJsselmeergebied i.s.m. ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij directie Noordwest, 2002

Projectenplan Natuurontwikkeling IJsselmeergebied 2002-2010

BEGRIPPENLIJST

Alternatief

Andere wijze dan de voorgenomen activiteit om (in aanvaardbare mate) tegemoet te komen aan de doelstelling(en). De Wet milieubeheer schrijft voor, dat in een MER alleen alternatieven moeten worden beschouwd, die redelijkerwijs in de besluitvorming een rol kunnen spelen. De richtlijnen geven mede richting aan dat begrip 'redelijkerwijs'.

Autonome ontwikkeling

Veranderingen, die zich in het milieu zullen voltrekken als noch de voorgenomen activiteit, noch een van de alternatieven worden gerealiseerd. Zie ook 'nulalternatief' en 'referentiesituatie'.

Baggerspecie

Opgegraven of opgebaggerd bodemmateriaal uit waterbodems.

Beton- en metselzand

Natuurlijk grof zand, toegepast in betonmortel, betonwaren en metselspecie. Het betreft zand met een gemiddelde korrelgrootte van meer dan 300 µm en een maximale korrelgrootte van 2.000 µm (bovengrens zandfractie). Het grofste zand wordt gebruikt in beton, doorgaans onder bijmenging van fijn grind (2 - 4 mm).

Bevoegd gezag

In het kader van de Wet Milieubeheer en Wet verontreiniging oppervlaktewater: één of meer overheidsinstanties die bevoegd zijn om over de activiteit van de initiatiefnemer het besluit te nemen waarvoor het Milieueffectrapport wordt opgesteld.

Bodem

Het vaste deel van de aarde met de daarin voorkomende vloeibare en gasvormige bestanddelen.

Bodembeleid

Het geheel van regels dat de overheid heeft opgesteld voor het omgaan met de bodem om deze te beschermen tegen aantasting als gevolg van menselijke activiteiten.

Commissie voor de m.e.r.

Commissie van onafhankelijke deskundigen die het bevoegd gezag adviseert over de gewenste inhoud van het milieueffectrapport en in een latere fase over de kwaliteit van het milieueffectrapport.

Ecologie

Leer van de betrekkingen tussen dieren en planten en de omgeving waarin zij leven.

Ecosysteem

Samenhangend geheel van planten, dieren, bodem, water, lucht, licht en de relaties daartussen.

Geohydrologie

Wetenschap die zich bezighoudt met de aard, stand en beweging van het grondwater.

Industriezand

Industrieel geproduceerd zand, waarbij uit natuurlijke zanden mengsels worden samengesteld die aan specifieke eisen voor verschillende toepassingen voldoen. Betonmortels en metselmortels zijn veruit de belangrijkste toepassingen van industriezand. Deze zanden worden aangeduid met de verzamelnaam: beton- en metselzand.

Initiatiefnemer

Degene die een m.e.r.-plichtige activiteit wil ondernemen, in dit geval Smals Bouwgrondstoffen BV.

Mitigatie

Het verminderen van nadelige effecten (op het milieu) door het treffen van bepaalde maatregelen.

Ontgronding

Graafwerkzaamheden in de bodem van land of water.

Opleverdiepte

De diepte waarop de waterbodem zich bevindt na het voltooiën van de winning

Oppervlakedelfstof

Een delfstof die voorkomt in de bodem en die kan worden gewonnen zonder ondergrondse mijnbouw.

Plangebied

Dat gebied, waarbinnen de voorgenomen activiteit of een der alternatieven kan worden gerealiseerd. Vergelijk: studiegebied.

Primaire grondstof

Natuurlijke grondstoffen, die verwerkt worden voor eerste toepassing. Dit kunnen vernieuwbare grondstoffen zijn, zoals hout en schelpen en niet vernieuwbare grondstoffen, zoals delfstoffen.

Primaire ontgronding/winning

Ontgronding waarbij winnen van oppervlakedelfstoffen centraal staat. De locatiekeuze wordt daarbij in de eerste plaats bepaald door geschiktheid voor delfstoffenwinning, waarbij een goede nabestemming wordt gezocht. Verschil met een secundaire-plus winning is dat daarbij de locatiekeuze in de eerste plaats op grond van de gewenste ruimtelijke inrichting of functie plaatsvindt.

Roerdiepte

De diepte waarbinnen baggeren plaatsvindt.

Secundaire grondstof

Grondstof die niet als zodanig in de natuur wordt gewonnen, maar die ontstaat als product bij productieprocessen, bij zuiveringsprocessen of bij het be- of verwerken van afvalstoffen etc. en aan zodanige eisen voldoet dat ze kan worden hergebruikt als grondstof.

Secundaire ontgronding / winning

Ontgronding die niet specifiek gericht is op de winning van oppervlakedelfstoffen, maar waarbij wel oppervlakedelfstoffen vrijkomen. Bijvoorbeeld het ingraven van een weg. De locatie wordt bepaald door de geschiktheid voor het creëren van de functie: de wijziging in het landschap is niet het gevolg van delfstoffenwinning.

Sedimentatie

Het afzetten van door het water meegevoerd zand en slib.

Studiegebied

Dat gebied, waarbinnen de milieugevolgen dienen te worden beschouwd. De omvang van het studiegebied kan per milieuaspect verschillen. Vergelijk: plangebied.

Varianten

Mogelijkheid om via (een) iets andere deelactiviteit(en) de doelstelling(en) in redelijke mate te realiseren. Dit wordt niet als complete activiteit beschreven in het MER (want dan zou er sprake zijn van een alternatief).

Vernieuwbare grondstoffen

Zogenaamde biotische, d.w.z. levende, grondstoffen die in de natuur of door telen steeds opnieuw kunnen ontstaan.

In tegenstelling tot de a-biotische of niet-levende grondstoffen waarvan de voorraden, hoewel veelal aanzienlijk, eindig zijn. Voorbeelden van vernieuwbare bouwgrondstoffen: hout, gras, stro en schelpen.

Windiepte

Diepte van de laag waaruit het zand wordt gewonnen.